

Afvigelser fra retskrivningsnormen i universitetsopgaver

Marianne Rathje
Dansk Sprognævn

1. Indledning

De senere år har man i den offentlige danske diskurs kunnet læse at danske studerendes skriftsproglige kompetencer med tiden er blevet dårligere. En overskrift i pressen lød fx ”Studerende er for dårlige til at skrive” (Meyer 2015), og to censorer på de danske universiteter har eksempelvis også udtalt sig kritisk om de studerendes skriftsproglige evner:

”De skriver som 11-årige (...) Ingen kan bøje ’synes’ i nutid; det bliver altid til ’syntes’. Mangel på nutids-r. (»Jeg lære en masse«). Sammensatte ord i ét ord. Diskussion bliver til ’diskution’” (Kresten Schultz-Jørgensen, censor (Jørgensen 2011)).

”(...) at skrive grammatisk korrekt og for eksempel skelne mellem ”hans” og ”sin” bliver også vanskeligere år for år” (Henrik Dahl, censor (Dahl 2013)).

For nylig viste også en undersøgelse blandt universitetsundervisere på første studieår i bl.a. dansk (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2018) at 48 % af de adspurgte danskundervisere mener at nye studerende i mindre grad, lav grad eller slet ikke har et tilstrækkeligt indgangsniveau – kun tyskunderviserne var mere tilfredse med deres studerendes indgangsniveau. Hertil mener 58 % af de adspurgte danskundervisere at de svageste studerende er blevet dårligere eller

meget dårligere sammenlignet med da de adspurgte undervisere begyndte deres underviserkarriere. Specifikt mener 33 % af de adspurgte danskundervisere at hver anden studerende ikke har tilstrækkeligt mundtligt og skriftligt indgangsniveau, og dansk er sammen med kemi det fag i undersøgelsen hvor flest undervisere angiver dette.

Men til trods for de negative holdninger til og erfaringer med universitetsstuderendes skriftsproglige kompetencer har det været sparsomt med undersøgelser af uddannelsessøgendes kompetencer:

”Det er en udbredt fordom, at danske børn og unge bliver stadig dårligere til at skrive. Det er der ingen forskningsmæssig dokumentation af” (Krogh 2009).

En undtagelse fra den manglende forskningsmæssige dokumentation som Krogh (2009) her nævner, er forskergruppen *Skriftsproglighed på universitetets (SpUni)* arbejder (jf. Holsting et al. (2017) og Blom et al. (2017)). Gruppen består af forskere fra Syddansk Universitet fra fagene dansk, journalistik og tysk, og den har eksisteret siden 2014 med skiftende medlemmer.¹ I Blom et al. (2017) påviste forskningsgruppen at antallet af afvigelser fra retskrivningsnormen i opgaver fra førsteårsstuderendes på dansk og journalistik ved Syddansk Universitet var 55 afvigelser pr. 1000 ord, og at dette tal – med alle de forbehold der nævnes i artiklen – i hvert fald ikke er lavt sammenlignet med tidligere lignende undersøgelser af avisartikler (Brandt 1996) og gymnasistile (Andersen 1992, Johannsen 2012) hvor der var hhv. 5,2 afvigelser (avisartikler) og 15,6 og 21,1 afvigelser (gymnasistile) pr. 1000 ord (Blom et al. 2017:179).

Ud over den rent kvantitative konstatering af omfanget af afvigelser fandt vi i forskergruppen *SpUni* ift. typen af afvigelser i data at det især drejede sig om tegnsætning (49,6 % af det samlede antal afvigelser) og stavning (28,8 % af afvigelserne) (Blom et al. 2017:180). Hvilke typer af tegnsætningsfejl der her var tale om, er behandlet grundigt i Blom

¹ Nuværende medlemmer: Alexandra Holsting, Jesper Knudsen, Anna Vibeke Lindø, Jesper Tinggaard Svendsen og Marianne Rathje. Tidligere medlemmer: Jonas Nygaard Blom, Heidi Jønch-Clausen, Kenneth Reinecke Hansen, Ditte Lund Iversen, Bjarne le Fevre Jakobsen og Thit Wedel Vildhøj.

et al. (2017:180-182), men i den omtalte undersøgelse har vi derimod blot givet eksempler på typer af stavefejl (ud fra nogle af Noesgaards (1945) og Detlef & Lunds (1986) afvigelseskategorier) (Blom et al. 2017:182-184). Fx konstaterer vi at der er eksempler på afvigelsestypen ”stumme bogstaver” (fx *mangelfulhed*), særskrivninger (fx *sprog brug*) og brug af små bogstaver i stedet for store (fx *dansk sprognævn*), men vi redegør ikke for omfanget af de forskellige afvigelsestyper. Det vil denne artikel til gengæld gøre.

I artiklen svarer jeg således på spørgsmålene her:

Hvilke afvigelsestyper fra retskrivningsnormen er der i dansk- og journaliststuderendes opgaver når de starter på universitetet?

I hvilket omfang findes de forskellige afvigelsestyper?

For at svare på disse spørgsmål bruger jeg et korpus af universitetsopgaver som er indsamlet af forskergruppen *SpUni*. Jeg præsenterer disse data nedenfor. Som metode til at kategorisere afvigelsestyperne bruger jeg en afvigelsestypologi udviklet af seniorforsker ved Dansk Sprognævn Jørgen Schack i samarbejde med FKK-projektet *Broken Grammar and Beyond* ledet af lektor Line Burholt Kristensen ved Københavns Universitet. Denne typologi præsenteres ligeledes nedenfor.

Undersøgelsen af typer af afvigelser i universitetsstuderendes opgaver kan dels bruges til at sammenligne med tidligere undersøgelser af ortografiske afvigelser og dermed svare på om der er sket ændringer i typer af ortografiske afvigelser ift. tidligere undersøgelser, dels kan vi ud fra en redegørelse for hvor det er de studerende har retskrivningsmæssige problemer, udlede hvor vi skal sætte ind i undervisningen af dem på universitetet (og måske også tidligere i deres uddannelse) hvad afvigelser fra retskrivningsnormen angår.

2. Undersøgellesdesign

Denne artikels data er som nævnt indsamlet af forskergruppen *SpUni* og beskrevet grundigt i Holsting et al. (2017) og Blom et al. (2017), og jeg henviser til de nævnte arbejder for yderligere beskrivelse end den nedenstående.